

Seadus ja Kohus.

Õigusteadline ajakiri.

Tegelik toimetaja M. Pung.

Kirjade adress: С.-Петербургъ, Мѣщанская ул. № 4, кв. 7.

№ 7—8.

Juuli ja August 1910 a.

№ 7—8.

Idanewa elu hävitamine ja kriminaal õigus.

I.

Meieaegses kaelakohtu-õigusteadlises kirjanduses ja naisliikumisele pühendatud ajakirjanduses on viimasel ajal elawalt selle üle mõtteid avaldatud, kas tuleb idanewa elu hävitamise peale, jürdigu see ema enese ehk ema nõusolemisel kellegi kolmandama isiku läbi, kui kaelakohtulise kuritöö peale waadata, wõi ei. Kuiwa seadusetahe järel ei wõi siin kahte arwamist olla: kõikide kulturaliste riikide seaduseraamatud määravad emale, kui ka sellele, kes temal idanewa elu hävitamise juures abiks oliwad, raske karistuse. Minult erakorralistel juhtumistel, kui seda ema enese elupeastmiseks tarwis läheb, kui idanewa elu hävitamine, kui operatsioon, ema elule ainukeks peasteabinõuks üle jääb, kui otsustada tuleb, kas juba ilmas elaw elu wõi ilmale ilmumata elu teineteise eest ennaft ohwerdama peab, — lubab seadus, et ilmumata elu kestwa elu edasi kestwuseks taganema peab, ja ei nuhtle ema, kes oma ihus oma tulewase lapse ära hukkab, ega ka tema kastegelest — arsti, kes haiget surma käest peastis.

Kui ülestõstetud küsimus praegu makswate seaduste seisukohast waadates iseäralikku huwitawat ei paku, nõuab siiski praegune elu ja tulewane „õiglasem õigus“, et see küsimus otsustatud saaks. Sest see ei ole kellegile saladus, et kõikide ränkade karistuste peale waatamata, ühtegi seaduse wormi ei ole, mida nii sagedasti rikutaks,

kui see seaduse worm, mis naisterahwastele ära keelab idanewat elu ihus ära hukata. Si ole see kellegile saladus, et sarnaseid mõrtsukatöösi iga päew korda saadetakse nii et, wõib olla, ei jätkuks wangi-kodasi selleks, et igaüks, kes selle seaduse wastu patustanud, neis oma karistust ära istuma peaks, mis seadus nende peale heidaks. See kuritöö ei ole seotud mitte mõne kindlaks määratud ühiselulise tingimisega, ei ole ka mitte mõnele teatavale klasstile omane — niiheasti suureilma daame, kellel igapäewase leiwa mure tundmata ja kellel ilu ja uhkus hariline asi, kui ka unlitšatüdruk, kes nälja pärast unlitšal oma ihu müütab, ja teenija, ja wabrikus töötaja naisterahwas — kõik nad peidawad südamis ühte salajamat soowi ja saadawad ühise kuritöö korda.*)

Ja just see nähtus, et eluidude häwitamine nii laialdasi piirisi meieaegses seltskonna-elus wõtab, mis tegelise elu ja nende normide wahel, mis seda regulerima peawad, wastukäiwust sünnitab, wastukäiwust, mis wäljakannatamaks saab, sunnib nii heasti seaduse andjat kui ka õiguse teaduse teoretikeri selle peale mõtlema, kas mitte see seadus, mida iga päew jalgade alla tallatakse, mitte oma aega ära ei ole iganud, et untes seaduseraamatutes, muude kuritööde kõrwal eluidu häwitus, kui see ema poolt sünnib, üles tähendatud ei oleks.

II.

Selleks, et meieaegses seltskonna-elus idanewa elu häwitamine harilikuks asjaks on saanud, on palju tõendussi. Neid tõendussi wõib kolme järku jaotada: 1) tõendusjed, mis kohtulistest arwustikkudest saadud — kohtualuste ja süüdlaseks mõistetud isikute arw, jne. 2) tõendusjed, mis arstide teadaandmistele peale põhjenedawad, kus nad eluidu häwitamise jälgile saidwad; 3) tõendusjed, mida sarnaste kuritöödega ühtekäiwad asjaolud annawad, see sisesead, milles ja mille waral kuritööd korda saadetakse, nagu sellekohased ärikuulutusjed ajalehtedes jne.

I. Kohtu poolt süüdlasteks mõistetud inimeste arw, ehk nende arw, keda sarnase kuritöö sühkluse pärast kohtu alla on heidetud, pakub igatahes wiletsat pilki sellest kui sagedasti seda kuritööd toimetatakse, sest ainult wäikene arw sünniäpardusi (abortus), ehk selle

katseid, ulatab walitsuse wõimude teatawusele". Sarraud ütleb selle kohta weel palju terawamalt: „Pour un avoitement poursuivne il y a en peut être mille, qui ne le sont pas,“ ja lisab ühe tähtsa arsti arwamise sinna juurde, kes kinnitab, et kunstlisi sünnituste kõrwale hoidmisi rohkem on, kui neid keegi üleslugeada jõuaks.

Et arwustik jelles asjas tõelusi nii wiletsalt kujutab, tuleb sellega seletada, et arstid, kes jägedasti selgusele jõuawad, et idanewa elu wastu kuritöö korda on saadetud, oma ametinõuete põhjusel sellest waikima peawad, mida nad haige juures tähele panivad. Waikivad ka süüdlased ise ja selle kuritegemuse tehnika on juba nii palju arenenud, et wäliste tundemärkide järel, ilma süüdlase ülestunnistamata, wõimata on kuritöö jälgile saada. Seda kinnitab ka Prantsuse kohtuminister oma ametlikus aruandes, kui ta ütleb, et abortide (kunstlikkude sünniäparduste) arw kohutawa kiirusega kasvab (avec une habilité scandaleuse), ja need, kes selle kuritegemusega äri ajawad, liiga jägedasti politsei küünte wahelt ära peafewad. Sellest siis see ka tuleb, et kohtulik arwustik selles asjas puudulik on, ainult jeda wõib tõendada, et kunstlikul teel idanewa elu häwitamine kiiremalt kasvab, kui rahwa arw, ja et karistatud isikute arw kohtu alla heidetute arwuga sugugi kokkukõlas ei seisa.

Nii, näituseks, oli Berlinis idanewa elu häwitamise pärast kohtu alla antud :

Nastal:	Kohtu alla antud:	Karistatud:
1898	240	61
1899	288	70
1900	252	67
1901	306	74

Nagu sellest näha, kannab kohtu alla antawatest süüalustest kõigeft neljas osa kaelakohtulikkii karistust. See on ka sarnase linna kohtu, nagu jeda Berlin on, wäga loomulik, kus inimesed, kes „inglitegemuse“ endile ülesandeks wõtnud, wäga ettewaatlikult talitawad, kes jeaduse puudused ära teawad ja neid endi kasuks tarwitada oskawad, ja kunstlise kaitsmise abil endid süüdlaseks mõistmise eest hoiawad.

II. Kui peale arwustiku teadete, mis kohtu protsesside peale põhjenuwad, arstide teadaandmisi silmas pidada, kus wiimased neist

kunstlistest raskejalgsuse ärahoidmistest kõnelewad, mida nad endi klientide juures tähele pannud, siis alles on selge, kui wiletsalt kohtu-
listed arwustikutected asja tõeolu kujutawad. Nii tuleb arstide arwa-
mise kohta iga 5—6 loomuliku sünnituse kohta üks kunstline raske-
jalgsuse ärasõide. Prantsusemaal tuleb iga 10 sünnituse kohta üks
kunstlik abort, kuna Ameerika Ühisriikides koguni 2,08 loomuliku
sünnituse kohta üks kunstlikel teel walmistatud idu häwitamine ette
tuleb. Kõikidest sünniäpardustest, mis ühes kliinikus ette tuli, oli
80 % kuritahtliselt toime pandud. Kui nüüd nende numbrite abil
kuritahtliselt soetatud sünniäparduste arwu kätte saada, mis aasta
jooksul Berliinis toime pandud, siis saame meie määratuma suure
arwu: 1905 aastal oli Berliinis 51.628 sündimist, arwame iga wiie
sünnitamise kohta ühe kunstlise sünniäparduse, siis näeme, et 1905 a.
10.253 idanewat elu emahus ärahäwitati. Ütleme, et 80 protsenti
sünniäpardustest kuritahtliselt toime saadeti, siis näeme, et 8.202,78
idanewat elu selle läbi teise ilma toimetati. Edasi peab tähele panema,
et peaaegu iga idanewa elu häwitamise juures peale ema, kes oma
seemet häwitab, weel kaasaitaja (olgu arst ehk ämmaemand) tegew on,
siis tõuseks nende inimeste arw, keda iga aasta tuleks kohtu alla
heita, 15 tuhanda peale. Nii siis ei ole tõendus, et kõikide sarnaste
kuritegijate jaoks wangikodasi ei jätkuks, sugugi mitte liig julge ega
mõtlemata ütetus.

Sedasama wõib ka Prantsusemaa kohta ütelda. Pariisis asub
praegu kinnituse-selts, kes noori naisi esimestel kahel-kolmel aastal
pärašt abieluse astumist raskejalgsuks jäämise eest ära kinnitab, s. o.
et noorepaaril mitte esimestel eluaastatel noori ilmakodanikkusi tüliks
ei tuleks. Sellekohane eriarst käib igas kuus nende abielu-naiste juu-
res terwise järele kuulamas, kes ennašt ülemaltähendatud kinnituse-
seltsides on ära kinnitanud. 1900—1904 aastani kaswas Pariisis
sünniäparduste arw kolmekordsseks, kuna naisterahwad, kes haigemaja-
des rawitsemisel oliwad, suuremalt jaolt lausa tunnistašiwad, et sünni-
äpardus kunstlikelt sai toimepandud.

(Järgneb.)

G. J. Sack.

Riigivolikogu Põhjusseadus.

(Pärg.)

§ 45. Protokollid Riigivolikogu Üleüldiste Koosolekute istumistest seadivad kokku wanutatud kiirkirjutajad; need protokollid wõiwad Wolikogu Juhataja heakskiitmisel trükis awaldatud saada, wäljaarwatud kinniste istumiste protokollid.

§ 46. Riigivolikogu Üleüldise Koosoleku kinnise istumise protokollist wõiwad trükis need osad awaldatud saada, mille awaldamise Wolikogu Juhataja wõimalikuks tunnistab, — jell korral, kui istumine Wolikogu otsuse ehk tema Juhataja seadlujel kinniseks sai kuulutatud, ehk kui nende osade awaldamist Minister ehk üksiku osakonna Peawalitseja lubab, ja nimelt jell korral, kui istumine nende teadaandmisel kinniseks sai kuulutatud.

§ 47. Seaduse-eelnõu, mida Minister ehk üksiku osakonna Peawalitseja Riigivolikogule ette on pannud, wõib nende poolt tagasi wõetud saada, niikaua, kui see seaduse-eelnõu Wolikogu poolt heaks kiidetud ei ole. Seaduse-eelnõu, mis Wolikogu algatusel kokku on seatud ja mida Minister ehk Peawalitseja Wolikogusse on saatnud, wõib nende poolt ainult Wolikogu nõusolemisel tagasi wõetud saada. Seaduse-eelnõu, mis Riiginõukogu algatusel kokku on seatud ja mis, pärast tema heakskiitmist Wolikogusse on jõudnud, ei wõi Ministri wõi Peawalitseja poolt, kes selle eelnõu Riigivolikogule ette on pannud, tagasi wõetud saada.

§ 48. Riigivolikogu otsuseks tema poolt läbiwaadatud asjades loetakse arwamine, mida healte enamuslega tema Üleüldisel Koosolekul wastu on wõetud. Kui healed ühetaja pooleks langewad, wõetakse uus healetamine ette. Kui ka pärast seda healte enamust ei saa, siis on Wolikogu Juhataja heal otsustaw. Wolikogu otsus, mis waliniisi Wolikogusse tühjaks teeb, nendes ette tulnud korratuste pärast, on maksew ainult siis, kui ta juuresolewate Wolikogu liikmete kahe kolmandiku healtega wastuwõetud saab.

§ 49. Seaduse-eelnõund, mis Riigivolikogusse tulnud ning tema poolt heakskiidetud on, antakse edasi Riiginõukogusse. Seaduse-eelnõund, mis Riiginõukogu algatusel walmistatud, ja tema poolt heakskiidetud on, antakse Riigivolikogusse.

§ 50. Seaduse-eelnõund, mis Riigivolikogu ehk Riiginõukogu poolt wastu wõetud ei ole, arwatakse tagajilukatuks.

§ 51. Niisugustel kordadel, kui Riigivolikogu Riiginõukogu poolt väljatöötatud ning tema poolt heakskiidetud seaduse-eelnõu tagasi ei läkka, vaid tarvilikuks arvab jelles eelnõus muudatusi teha, siis võib see asi, Volikogu otsuse põhjal, uue läbiwaatamise otstarbel, kas Riiginõukogusse tagasi antud saada ehk võib teda iseäralisele Komisjonile anda, milles Riigivolikogu ja Riiginõukogu poolt ühepalju liikmeid on, keda Nõukogu ja Volikogu oma keskelt walivad. Komisjonis on eesistujaks üks tema liige, keda Komisjon ise walib. Komisjonist antakse asi, ühes tema heaksarwamisega, Riiginõukogusse, kust tema harilise makswa korra järel edasi läheb.

§ 52. Seaduse-eelnõud, mis Riigivolikogusse on antud ja tema ning Riiginõukogu poolt heaks tunnistatud, niisamuti ka seaduse-eelnõud, mis Riiginõukogu poolt on walmistatud ja tema, kui ka Riigivolikogu poolt heaks kiidetud, saawad Riiginõukogu Juhataja poolt Keiserlikule Kõrgusele esitatud.

§ 53. Seaduse-eelnõud, mis Riiginõukogu ehk Riigivolikogu algatusel walmistatud, mis aga Kõigekõrgemalt poolt kinnitamist ei ole leidnud, ei või sellejama sessiooni ajal uuele seaduseandlisele läbiwaatamisele antud saada. Seaduse-eelnõud, mis Riiginõukogu ehk Riigivolikogu algatusel walmistatud on, mis aga ühe poolt nendeist asutustest tagasi on lükatud, wõiwad sellejama sessiooni ajal seaduseandlisele läbiwaatamisele ette pandud saada, kui selleks Kõigekõrgemalt poolt sellekohane käsk antakse.

§ 54. Sel korral, kui Riigivolikogu istumine seaduslik ei ole, sest et temast määratud arv liikmeid (par. 7) osawõtma ei tulnud, siis saab see asi, mis läbiwaatamise alla pidi tulema, kui ta Ministri või ükspäikse wõimkonna Peaülenähtaja poolt kiireks on tunnistatud, uuele kuulamisele määratud, mitte aga hiljemalt kui kahe nädali jooksul pärast pidamata jäänud istumist. Niisugusel kuulamisel saab asi läbi waadatud, olgu kokku tulnud Volikogu liikmete arv nii suur kui tahes.

§ 55. Maksma seaduse kaotamise ehk muutmise kohta, või uue seaduse andmise kohta, annawad Riigivolikogu liikmed sellekohase kirjaliku teate tema Juhatajale. Sellele teadaandele maksma seaduse muutmise ehk uue seaduse andmise kohta peab selle ettepanemise seaduse muutmise eelnõu põhjusjoontes ehk uue seaduse eelnõu juurde lisatud olema, ühes seletawa kaaskirjaga eelnõu juures. Kui sellele teadaandele mitte wähem, kui kolm kuu enne liiget alla on kirjutatud, siis paneb Juhataja teda Volikogule läbiwaatamiseks ette.

§ 56. Teadaande kuulamise pärast Riigivolikogus, millega maksva seaduse kaotamist ehk muutmist, ehk uue seaduse väljaandmist nõutakse, antakse Ministrile ja üksikute wõimkondade Peaülematele teada, kelle wõimupiirisi see teadaanne puudutab, kuna ühtlasi neil ka ärakirjad sellest teadaandest ja selle kohta käivatest lisadest saadetakse, kõik mitte hiljemalt, kui üks kuu enne asja kuulamist.

§ 57. Kui Riigivolikogu leiab, et teadaandes ettetoodud põhjused maksva seaduse kaotamiseks ehk muutmiseks ehk uue seaduse väljaandmiseks mõjuvad on, siis töötab kohane Minister ehk üksiku wõimkonna Peaülem sellekohase seaduse-eelnõu välja ning paneb ta Wolikogule ette. Kui Minister ehk Peaülem seda seaduse-eelnõu walmistada ei soowi, siis võib Wolikogu selle eelnõu wäljatöötamiseks oma keskest iseäralise Komisjoni walida.

§ 58. Nõudmiste kohta, et teateid ja seletusi saaks antud riisuguste tegude üle, mida Ministrid, üksikute wõimkondade Peaülemad, kui ka nende all olewad isikud ja asutused korda saatnud, ja mis seadusewastajed näiwad olevat, annawad Wolikogu liikmed kirjalise teadaande Wolikogu juhatajale. Kui selle teadaande mitte wähem kui kolm kuu m e n d liiget alla on kirjutanud, siis paneb Juhataja ta Wolikogule läaiwaatamiseks ette.

§ 59. Teadaane (par. 58), mis Riigivolikogu liikmete poolt healtenamusega wastu on wõetud, esitatakse kohasele Ministrile ehk üksiku wõimkonna Peaülemale, kes siis, mitte hiljemalt kui ühe kuu jooksul pärast selle teadaande neile üleandmist, kas sellekohased teated ja seletused Wolikogule annawad, ehk jälle annawad Wolikogule need põhjused teada, mille pärast neil wõimalik ei ole nõuetawaid teateid ja seletusi ette tuua.

§ 60. Kui Riigivolikogu kahe kolmandiku osaga liikmete arwust otsustab, et wõimalik ei ole Ministri ehk üksiku wõimkonna Peaülema seletusega rahule jääda (par. 59), siis pannakse asi Riiginõukogu Juhataja poolt kõigekõrgemale heaksarvamiseks ette.

§ 61. On keelatud saatkondadele Riigivolikogusse ilmuda, kui ka suusõnalisi ja kirjalikke teadaandeid ja palweid ette tuua.

Seitsmes peatükk.

Riigivolikogu sisetsest korraldusest.

§ 62. Määrused Riigivolikogu sisetse korralduse kohta, paragrahwis 12. nimetatud Nõukogu wõimupiirisele käiwad asjad ja tema tegewuse wiisid, niisamuti ka Wolikogu Kantselei, tema Pristawi ja

Selle wõimu all olevate isikute kohused seadlustatakse Juhatuskirjas ära, mida Wolikogu selle Põhjusseaduse täiendamiseks kokku seab. Selle Juhatuskirja avaldab Walitsew Senat üleüldiseks teadmiseks.

§ 63. Määrused, mille põhjal kõrvalised inimesed Riigiwolikogu istumisele lastud wõiwad saada, ja mille järel tarwiline kord Wolikogu ruumides alal hoitud peab saama, seadetakse kokku Riigiwolikogu Juhataja kokkuleppimisel Ministrite Nõukogu Presidendiga ning saawad Kõigekõrgemalt poolt kinnitatud.

Ülewenemaaline Gesti põllutöö-ametnikkude-seltsi Põhjuskiri.

I. Seltsi otstarbe.

§ 1. Ülewenemaalisel Gesti põllutöö-ametnikkude Seltsil on otstarbeks oma liikmeid wastastikku kõlbliselt ja aineliselt toetada Seltsi tegemise piir ulatab üle kogu Wene riigi.

§ 2. Seltsi toetus avaldab erinaft:

a) töö ja teenistuse muretsemises nende liikmetele, kes jeda tarwitawad;

b) laetudes ja abirahades Seltsi liikmetele ja nende perekondadele puuduse, haiguse ja surma korral;

c) kehwide liikmete laste ja waeste-lastete kaswatuse ja hariduse eest hooldekandmises;

d) Seltsi liikmetele õigusteadlistes ja muudes asjades nõuandmises;

e) põllutöö eri-teadmise laialilaotamises oma liikmete keskel.

Tä h e n d u s. Abiandmise korra määrab Seltsi liikmete üleüldine koosolek iseäralise juhatuskirjaga ära.

§ 3 Oma otstarbe kättejaamiseks

a) asutab Selts metsakorralduse, maamõetmise weeloodimise ja teisi büroofi põllupidamise edendamiseks, büroofi oma liikmetele töö ja kohtade muretsemiseks, niisama ka tarwilikkude teadete ja nõuandmiseks kõigis küsimustes, mis põllupidamise wiiside parandamisesse, kõigis tema harudes, puutuwad;

b) avab eridpeafutusi ja kaubaladusi põllutöomafinate, tööriistade, seemnete ja kunst-põlluraimmu jaoks; wiljapuuokfasi ja aedasi, juurewilja aedasi, katsepõldusi ning katsejaamasi wiljaseemnete, kunst-wäetisainete omaduse ja headuse proowimiseks, põllumaa analiferimiseks jne. Seltfi kaubandusliseid ettevõtteid käiwad määratud tööstuse maksu alla;

c) annab oma eriasjadesse puntuwaid raamatuid, broshüüri ja ajakirjasi wälja; avab raamatukogusi ja lugemisetubasi; paneb ettelugemisi, kursusi, wõistlusi, niisama ka näitemängusi, kontsertisi, näitemüükisi, loteriisi ja korjandusi toime; wiimaseid ei toimetata awalikult.

T ä h e n d u s 1. Punktides a, b, c tähendatud ettevõtteid pannakse ainult sellekohase ülemuse lubaga toime.

T ä h e n d u s 2. Punkt b. äratähendatud asutuste jaoks võib Seltfi juhatus tarwilisel korral eriteadlasti wastutawate ametite peale palgata. Seltfi asutuste abi ja nõu wõiwad kõik põllu- ja aiapidajad Seltfi juhatusse poolt wäljatöötatud ja määruste põhjal ja tema poolt kiinnitatud maksu eest tarwitada.

II. Seltfi liikmed.

§ 4. Seltfi liikmeteks wõiwad olla mõlemast soost isikud, seisu ja usutunnistuse peale waatamata, kui nendel selleks seaduse järel õigus on. Seltsil on au-, eluaegsed, päris- ja toetajad liikmed.

§ 5. Muliikmeks walitakse isikuid, kes seltfi iseäralist tänu ära on teeninud, ehk mõnes põllumajanduse-harus midagi silmapaistwat korda saatnud. Muliikmeid paneb Seltfi juhatus ette ja walib üleüldine koosolek $\frac{2}{3}$ healtenamusega. Muliikmed on liiknemaksust wabad.

§ 6. Pärisliikmeks wõiwad olla Eesti rahwusest isikud, kes mõnes põllutöö-harus tegewad on. Pärisliikmeid wõtab Seltfi juhatus ühe au wõi pärisliikme ettepanekul ehk nende eneste kirjaliku teadaandmise põhjal wastu, kui sellele tunnistus ameti üle juurde on lisatud; peale selle peawad kandidadid jisseastumise maksu ja liikme-

maksu jookswa arweaasta eest ette maksma. Liikmemaksu juuruse määrab üleüldine koosolek ära; maks jaguneb kolme järku. I järk mitte alla 10, II järk mitte alla 5, ja III järk mitte alla 3 rubla, kus juures liige oma heaksarvamise järel ühe nendest järkudest walib. Iiskutele, keda juhatus liikmeteks wastu ei wõta, antakse nende poolt sissemaksitud liikmemaks tagasi. Iiskud, kes Seltsi pärisliikmeks saada soowivad, maksawad ühe rubla ühekordset sisseastumise-maksu, mida ka siis mitte tagasi ei makseta, kui juhatus neid wastu ei wõta.

T ä h e n d u s. Selles § nimetatud tunnistuseks wõivad olla attestatide, wolikirjade ja tingimiste ärakirjad, peremeeste ja teiste isikute soowitused.

§ 7. Eluaegsels liikmeks loetakse pärisliikmeid, kes ühekordset 100 rubla maksawad; eluaegsel liikmel on kõik pärisliikme õigused, kuna ta liikmemaksust alaliselt wabastatud on.

§ 8. Toetajaks liikmeks wõivad olla kõigist rahwustest isikud, kes vähemalt 2 rubla aastamaksu maksawad ehk ilma tasuta Seltsi otstarbe kasuks töötawad, ehk kes ühekordset Seltsi heaks vähemalt 30 rubla on maksnud; wiimased on igaaastasest liikmemaksust wabad. Toetajad liikmed kutsutakse Seltsi liikmeteks ja kinnitatakse juhatusel poolt. Nendel ei ole õigust Seltsis ühtegi ametit pidada, ja üleüldistel koosolekutel on nendel ainult sõnaõigus.

§ 9. Liikmel, kellel kuni esimese üleüldise koosolekuni jookswa aasta liikmemaks diendamata on, ei ole üleüldisel koosolekul healõigust. Liikmed, kellel liikmemaks terve aasta eest maksmata, arwatakse Seltsi wäljaastunuks. Juhatusel on õigus mõjuwatel põhjustel liikmemaksu tähtaega pikendada.

T ä h e n d u s. Aruande aasta loetakse esimesest jaanuarist järgmise aasta esimese jaanuarini.

§ 10. Liikmeid, kes oma tegevusega Seltstile kahju teewad, ehk kelle teguwis hukkamõistetaw on, wõib üleüldine koosolek kahe kolmandiku healteenamisega Seltsi wälja heita, kas ajutiselt ehk alatiseks.

§ 11. Liikmetel on õigus Seltsi ruumidesse kõrwalisi isikuid külalistena sisse tuua. Külaliste eest wastutab sisse tooja liige.

§ 12. Liige kes Seltsi soowitusel koha ehk töö on saanud, maksab wiimasele kantselei-, kuulutuste- jne. kuludeks esimese kuu palgast kümme (10) protsenti.

III. Seltji waranduslised abinõund.

13. Seltji waranduslised abinõund saadakse:

- a) ühekordsetest ja igaaastastest liikmemaksudest,
- b) liikmete ja eraisikute annetustest,
- c) Seltji kapitalide ja väljlaantud laenude protsentidest,
- d) summadest, mis Seltji asutused ja kauplused sisse toovad.
- e) toimepandud piduõhtudest, näitemängude jne. sissetulekuteest,
- f) teistest juhtuslikekudest summadest.

§ 14. Seltji kapitalid jagunevad liikuvaks ja tagawarakapitaliks ning erisummadeks.

§ 15. Liikuv kapital tekkitab § 13 nimetatud sissetulekuteest.

§ 16. Tagawarakapital tekkitab osadest, mis üleüldine koosolek iga aasta seltji puhtast kasust maha arwab.

§ 17. Erisummad tekkiwad annetustest, mis Seltjile annetajate poolt määratud otstarbeks antakse; need summad kulutatakse ainult selleks otstarbeks, mille jaoks nad määratud on.

§ 18. Jookswate kulude katmiseks jäetakse Seltji kasjasse summa, mille suuruse üleüldine koosolek ära määrab. Ülejäänud raha antakse riigi laenuasutustesse hoiu peale ehk mahutatatakse riigi, wõi walitsuse poolt kindlustatud wäärtpaberitesse. Wäärtpaberid antakse riigi laenuasutustesse hoiu peale.

IV. Laenude ja abirahade andmine.

§ 19. Seltji abiandmine sünnib protsendiliste ja protsendita laenude väljandmise, ühekordsete, periodiliste ja eluaegsete abirahade väljajagamise teel, kus juures abiraha suurus liikmemaksu järgu järel ära määratakse.

§ 20. Abiraha saamise õigus on ainult päris- ja eluaegsetel liikmetel ning nende perekondadel, seda mööda, kuidas Seltji warandus lubab ja juhatuse wõimaliku leiab olewat.

§ 21. Laenuid antakse juhatusel poolt päris- ja eluaegsetele liikmetele kahe a- ehk pärisliikme wastutulusel wälja, kes ise Seltji wõlglasel ei ole, mitte kaenmaks, kui kolme kuu peale, kus juures juhatus oma heaksarwamiist mööda tagasiwastamise termini niisama kaua aja peale pikendada wõib. Laenude ülemmäärat kinnitab üleüldine koosolek.

§ 22. Päriskäsi ehk eluaegse liikme matusekuludeks antakse üleüldise koosoleku poolt määratud summa.

§ 23. Laenuid ja abirahast antakse Seltji waranduslist seisukorda silmas pidades, selles järjekorras wälja, kuidas nende soowitjad ennast üles annawad. Kui soowitud abirahade ehk laenude summa suurem on, kui Seltji warandus täita lubab, antakse kõige raskem puudustkannatajatele eestõigus.

§ 24. Juhatus wõib üleüldise koosoleku lubal Seltji tarwimusteks laenuid teha.

V. Seltji asjaajamine.

§ 25. Seltji asju ajawad: 1) üleüldine koosolek ja 2) juhatus.

A. Üleüldine koosolek.

§ 26. Üleüldised koosolekud on korralised ja erakorralised ja kutjutakse juhatusel poolt kokku.

§ 27. Korraline üleüldine aastakoosolek kutjutakse jaanuari wõi webruarikuul kokku, erakorralised: 1) juhatusel algatusel, 2) rewisjoni-komisjoni nõudmisel ehk 3) kui vähemalt üks kümnendik healedigustistest liikmetest selle kohta kirjaliku soowi sisse annawad. Üleüldiste koosolekute kokkukutjumine sünnib kutsekaartidega, mis liikmetele kuu aega enne koosolekut kätte jaadetakse. Kutsekaartides tähendatakse päewakord üles.

Tähepüüdis. 2. ja 3. punktis nimetatud juhtumistel peab juhatus üleüldise koosoleku mitte hiljem kui 5 nädali jooksul pärast kirjaliku nõudmise sisseandmist kokku kutsuma.

§ 28. Üleüldise koosoleku päewakorda käiwad järgmised asjad:

- a) aasta-aruande läbiwaatamine ja kinnitamine,
- b) järgmise aasta eelarwe kinnitamine,

- c) Seltsi esimehe, juhatusse liikmete ja rewisjoni komisjoni walimine,
- d) aastase liikmemaksu suuruse äramääramine,
- e) juhatuskirja kokkuseadmine juhatusse jaoks, mis Seltsi asjaajamise tulewikus ära määrab,
- f) Seltsi põhjuskirja muutmise,
- g) kõikisuguse tähtsate küsimuste läbiwaatamine, mis juhatusse poolt ette pandud,
- h) sisetulekust ühe osa tagawarakapitali hulka määramine,
- i) liikmete wäljajaitmine.

§ 29. Üleüldised koosolekud arwatakse otsusewõimuliseks, kui vähemalt kümnendik kõigist liikmetest koos on. On aga tähtsamad asjad päewakorral, nagu põhjuskirja muutmise, liikumata waranduse omandamine ja teised üleüldise koosoleku poolt iseäranis tähtsaks tunnistatud küsimused, siis peawad vähemalt pooled liikmed koos olema. Üleüldise koosoleku otsused põhjuskirja muutmise asjus jaadetakse seaduse poolt ettekirjutatud korras walitsusele kinnitamiseks.

§ 30. Kui § 29 määratud arw liikmeid koosolekule ei ole ilmunud, kutsutakse mitte hiljem kui kahe nädala pärast uus üleüldine koosolek kokku, mis ilmunud liikmete arwu peale waatamata otsusewõimuline on.

§ 31. Üleüldine koosolek otsustab kõik küsimused liht-healteenamusega, kus juures healte pooleksjagunemisel juhataja heal otsustaw on, peale §§ 10, 29 ja 45 äratähendatud tähtsate küsimuste, mille otsustamiseks rohkem kui poolte koosolejate nõusolemist tarwis läheb. Walimised toimetatakse jalajase healetamise teel.

§ 32. Üleüldistel koosolekutel tulewad ainult need küsimused arutamiseks, mis päewakorda on wõetud ja liikmetele enne teada antud, kui ka need, mis § 33 põhjal liikmete poolt üleüldisel koosolekul üles tõstetakse.

§ 33. Seltsiliiige, kes üleüldisel koosolekul mõnda seltsisse puutuwat küsimust arutusele wõtta tahab, peab sellest kaks nädalat enne koosolekut juhatusse kirjalikult teatama.

§ 34. Liikmed, kes wäljaspool Moskwa elawad, wõiwad üleüldisele koosolekule oma asemele teist täiedigusliht liiget wolitada, kus juures wolikiri määratud korra järele kinnitatud peab olema.

§ 35. Üleüldise koosoleku awab juhatusse esimees, mille järele

koosolek kokkutulnud liikmete hulgaft koosoleku juhataja, selle abi ja kirjatoinetaja walib.

§ 36. Üleüldise koosoleku juhataja wõib, koosolekut juhatades, isikuid, kes tema määrusi tähele ei pane, korda pidama kutsuda ja neid sõnadiguseft ilma jätta; pärast kahelkordset märkust wõib juhataja kordarikkuma liikme koosoleku ruumideft wälja heita.

(Sõpp tuleb).

Abikaasade lahus elamine.

Kohtu minister andis ministrite nõukogule hiljuti seletuskirja abikaasade lahus elamise seaduse-eelnõu kohta ära. Selle eelnõu eesmärk on faktiliselt lahuselawate abikaasade wastastikkusti õigusi ära määrata ja nende alaealiste laste seisukorda selgitada ning kindlustada, kelle wanemad ei jõi koos elama. Käesolewa seaduse-eelnõu siju on kokkuwõttes järgmine: Abieluline koos elamine wõib ühele abikaasadeft wäljakannatamataks jaada tunnistatud, olgu kas teise abikaasa toore ümberkäimise pärast, mis ühele abikaasale ehk lastele osaks saab; wõi teise poole raske teotuse, ehk üleüldise nende kohuste murdmise pärast, mis abielu abikaasade peale paneb, niisama ka ühe abikaasa autuma wõi kõlwatuma ülespidamise pärast, aga ka sel juhtumisel, kui emb-kumb abikaasa külgehakkawat ja kõlwatumat haigust põeb, mis teise abikaasa elule ehk terwisele kardetawaks wõib jaada, niisama ka hingelift haigust. Peale selle wõib abieluline koos elamine naisele wõimatuks jaada tunnistatud, kui ta sarnast haigust põeb, mille järeldusel abieluline kooselamine tema elu ehk terwisele hädaohtlikuks sai. Abikaasade lahus elamine ei wabasta weel mitte meest naisele ülespidamise muretsemiseft, kui naine seda tarwitab. Minult sel juhtumisel wabastatakse meest naise ülespidamise kulude kandmisest, kui koos elamine naise süü läbi mehel wõimatuks sai. Lohus elawate abikaasade laste kohta tuleb makswat seadust järgmiste määrustega täiendada: 1) lahus elamise puhul on ilma süüta abikaasjal õigus nõuda, et lapsed tema suure jääkšwad; 2) ei lepi abikaasade ise selle küsimuse otjustamiseks kokku, siis otjustab kohus, kumma

abikaasa juurest alaealised lapsed peavad jääma; 3) kohus võib asjaolude järel ja alaealiste laste kasu pärast ühel abikaasjal ära keelata teise abikaasa juures lapsi vaatamas käimast.

Sellega ühes tahab uus seaduse-eelnõu maksvat passi ja vekslite seadust järjekindlalt täiendada: Abielus seiswad naisterahwad, waatamata nende wanaduse peale, võivad endile iseiseisvat elamisetähte nõuda, ilma et selleks mehest luba küsida tarvis oleks. Mehe elamisetähe peale võib naine ülesmääritud saada mitte muul viisil, kui mehe palve peale ja naise enese nõusolemisel. Mehest lahuselawatele naistele peavad passisi välja andma peale nende ametikohtade, mille hooleks passide väljaandmine praegu usaldatud on, ka veel see politsei, kelle piirkonnas passipaluja elutses, ja ilma, et ühist elamisetähte waja oleks ette näidata. Vekslite seadusesse tahab seaduse-eelnõu sellekohast paragrahwi paigutada, mille järel abielus olevad naisterahwad endi nimel vekslid võivad välja anda ja wastutust nende järel oma peale võtta ka ilma mehe nõusolemiseta, olguigi, et neil oma nime peale kaupluse kohtagi ei ole.

Peale kõigi nende paranduste ja täienduste annab uus seaduse-eelnõu abielu-naistele, olgu wiimased ka mittetäiealised, veel õiguse, ilma mehe käest luba küsimata teenistusesse astuda, olgu kas era ehk kroonu asutusesse, niisama ka õpilastena õpeasutustesse.

Walla kapitalide hoidmise kohta

on Liivimaa talurahwa asjade komisjon alamal seiswa seletuse andnud, mis ajalehtede teatel järgmine on:

23. sept. 1893 a. käskis kuberner walla kapitalid kohalikkudest laenu- ja hoiu-ühisustest välja võtta. Sellest määrusest kõrwalekaldumist on ainult hiljuti mõnes maakonnas (Riia, Wõnnu ja Tartu m.) ette tulnud. Linna pankadesse ja laenu- ja hoiu-ühisustesse, hüpoteegifeldidesse ja mõisnikkude kredit-kassasse ei ole Liivimaa talurahwa-asjade komisjarid kunagi keelanud walla kapitalist wiimast. Kui wallad nägivad, et mõned nende hulgast kuberneri määrust tähele ei

pannud, ja raha kohalikkudesse laenu- ja hoiu-ühisustesse hoiule wiisid, siis wõtšiwad nad nõuks omale sellekohast luba muretšeda. Komisjarid jätšiwad palwe tähele panemata, ja wallad pöörašiwad kubermangu talurahwa asjade komisjoni poole. Sinna oli wiimaseks istumiseks ligi 20 sarnast soowiawaldust kogunud.

Selle küšimuse arutamise juures leidis kubermangu talurahwa asjade komisjon, et Kuramaa jaoks wälja antud Senati käšukirja ja 1866 a. talurahwa seaduse § 13 järel nende laenu-ajutuste all, kus wallad oma kapitalid wõiwad hoida, mitte ainult mõisnikkude laenu-ajutusjed mõeldud ei ole. Nimetatud kapitalide kohalikkudesse wäike-laenu-ajutustesse paigutamise edendaks wiimaste tegewust, mis põllupidajate majanduslist järge tõsta aitaks, sest et nad majapidamise parandamiseks ja põllutöö-mašinate muretsemiseks ainult kohalikkudest wäikelaeu-ajutustest laenu saawad. Teisest küljest jälle peab jeda silmas pidama, et maa laenu-ajutusjed ainult talupoegadele raha laenawad; seega ei ole neil hädakorral mitte wõimalik suuremaid summasi jalamaid wälja maksta. Seda wõib wiljaikalduste puhul juhtuda; peab abinõusi otsima, kuidas kapitalist ruttu ja headel tingimistel realiseerida. Selle pärast ei wõiks wallakapitalidest, mida kokku umbes 6 miljoni on, ehitaja mitte üle poole wäikelaeu-ajutustesse paigutada, kuna pool kroonu wäärt-paberitesse, pantkirjadeks, mõisnikkude kredittkassa paberitesse tuleb munta. Peale selle ei tohi ka jeda ära unustada, et neid laenu-ajutusji wähe on, kellele riigipank krediti annab ja kes selle tagajärjel iga kuu aruandeid peawad saatma, ja keda igal ajal mitte ainult wäikelaeu-ajutuste keskkomitee, waid ka kubermangu-komitee rewiderida wõib. Kõiki teisi kassaji wõib ainult Peterburi keskkomitee korraldusel rewiderida ja nad annawad ainult kord aastas oma tegewusest aru. Talurahwa-asjade üle walwajatel ametikohtadel ja kubermangu wäikelaeu-komiteel ei ole terve aasta jookšul mingit wõimalust laenu-ajutuste tegewust ja juhtuwaid põhjuskirjast kõrwalekaldumisi silmas pidada. Kui waldadele luba antakse kapitalist kohalikkudesse laenu-ajutustesse wiia, siis peaksiwad wiimased iga kuu kubermangu komiteele aruandeid saatma, kellel õigus peaks olema laenu-ajutusji rewiderida. Kui kubermangu komiteele nimetatud õigus antakse, siis wõib talurahwa asjade komisjar walla wäikelaeu-ajutusesse paigutamiseks luba anda ja peab kubermangu komiteega nende rahajummade kindlustamise pärast ühendusesse astuma. Ka peab komisjar selle järele walwama, et mitte üle poole walla kapitalist kohalikkudesse hoiukassasse ei wiidaks.

Kubermangu-komisjon otjustas sijemiste asjade ministrit paluda, et Viivi kubermangu wäikelaenu komiteele õigus antaks wäikelaenu-afutusi, kuhu walla kapitalisi hoiule antakse, rewiderida ja neilt iga kuu aruannet nõuda. Enne sellekohase luba päralejõudmisi ei tohi walla kapitalisi kohalikkudesje wäikelaenu-afutustesje mitte wiia.

Senati seletused ja walitsuse korraldused.

Senati seletus raudteede wastutuse üle reisiijate kraami kadumise eest.

Sellekohase Senati seletuse põhjuseks oli tõsiise riiginõuniku Wladimir Kokowtsewi asi, mis kuni Senatini ulatas ja kohtutele palju tüli tegi. Nsi oli järgmine:

1907 aastal sõitis W. Kokowtsew Poola raudteel, leidis, et reisi-korwist üks osa kraamist puudu oli, kuna puuduwate kraamide asemele kiwid oliwad pandud. Et korw ja lukud täiesti terwed oliwad, sellepärast ei teadnud Kokowtsew reisikorwi bagasihist wäljawõttes midagi kahtlast arwata, ja alles kodu tuli ilmsiks, et sõidu peal wargad korwi kallal käinud. Kokowtsew andis asja kohtuse. Tunnistajad tegiwad tõeks, et asjad tee peal kaduma läkšiwad, kuna korw osawasti ja kunstlikult läbi oli lõigatud, et kraami wastuwõttnise korwal mingisugust kahtlust ei aratanud, ja et wargust keegi muu korda saata ei wõinud kui raudteeametnikud.

Kohtud, kus asi arutamisel oli, leidsiwad nõudmise raudtee walitsuse wastu põhjendatud olema ja mõisfiwad nõudmise õigeks. Walitsew Senat aga, kuhu asi raudtee walitsuse tühjakstegemise kaebtusel arutada tuli, ei olnud eelniste kohtuotjustega nõus ja seletas, et sel samal ajal, kui raudteede seaduse § 103 järel raudteed kohustatud on reisiijate kraami kadumise eest wastutama, tawu, mis kraami kadumise eek määratakse, mitte ükski kaduma läinud kraami tõsiise wäärtuse jä-

rel määrata ei tule, waid ka selle järel, mis suguses klassis reisija, kelle kraam kadunud, sõitis. Ühtlasi tuleb igal korral juba ennemalt kraami raskuse järel tasu ära määrata, mida kraami kaduma mine-mise korral reisijale maksta tuleb.

Senat on seletanud, et Semstwodel mitte õigust ei ole rahwale õigusteadlikt abi muretsema ega selleks otstarbeks õigusteadlikt konsul-tatsioonist asutada, sest et rahwale õigusteadlikt abi muretsemine mitte Semstwode otsekoheste ülesannete hulka ei käi.

Trükitojad, kui nad elumajades asuwad ja mitte wabriku ega kaubandusliste töökodade wiisi sisesestatud ei ole, ei käi mitte Semstwo kasuks wõetawa maksu alla selles määras, nagu see wabrikute, töö-kodade ja tööasutuste kohta määratud on. (Senati seletus 26. okt. 1910. Nr. 12912).

Senat on seletanud, et weoäride omanikkust weoäride pealt linna kasuks wõetawa maksu alla panemiseks sugugi mitte waja ei ole, et weoäri kõike oma tegewust linna piirides peaks pidama, waid sellest on küllalt, kui osa nende tegewust selle linna piirides seisab, mille kasuks neid maksust maksma sunnitakse. (Senati käs. 26. okt. 1910. Nr. 12897).

Uued talukogukonnad. Sisemiste asjade ministerium on seletanud, et talupojad, kes põllupanga-maade peale elama asunud, nuteks talukogukondadeks kokku wõiwad heita, kui selleks kas kooli, kogukonnawanema, wiljatagawaraaida sisesestadmise wõi asutamine asja annab. Uue kogukonna asutamine sünnib kubermangu talu-rahwaasjade komisjoni lubaga. Uuelst asutatud kogukonna talu-pojad wõiwad, kui soowiwad, ühtlasi oma endiste waldade liikmeteks edasi jääda.

Wallakohtu esimehe walimine. Wallakohtu seaduse § 10 ja 13 kohta on Senat seletanud: Kui walitud ja ametisse kinnitatud wallakohtu liikmed Baltimaal eneste keskelt wallakohtu esimeest wa-lida kokku ei lepi, siis nimetab kohtu esimehe rahukogu.

Maksuvabadus maaostmise juures. Liivimaa talurahwa asjade komisjon on komisjaridele ringkirja teel teada annud, et raha ministri, sisemiste asjade ministri ja põllutöö ning maakorralduse peawalitsuse poolt Liivimaa kubermangu jaoks maa juures kindlaks on määratud, mille ostmise juures talurahwa ehk teistest mitte kõrgematest seisustest isikud *stempel maksust wabastatakse*. Wabastamine sünnib siis, kui ostetaw maatükk ühes sellega, mis ostjal juba enne omanduseks on, Wiljandi, Tartu, Wõnnu, Wolmari ja Riia kreisis üle 40, ja Wõru, Walga ja Pärnu kreisis ning Saaremaal mitte üle 44 tiinu suur ei ole.

Senat on seletanud, et linnawalikogudel mitte õigust ei ole walitsuse teenistuses olevatele algkooliõpetajatele mingisuguseid kohustusi ilma kooliülemusega peale panna. (9. aug. nr. 9245).

Liikumata waranduse linna maksuraamatutesse sissekirjutamise kohta on Senat seletanud, et selleks selle waranduse omanduseõiguse kohta wormilisi dokumentisi tarwis ei ole, sest et selleks otstarbeks juba tegeliku omanduseõiguse tarwitamise tõekstegemiseks küllalt on, sest maksuraamatud ei wõi mitte nendesse sissekirjutatud waranduste omanduseõiguse tõendamiseks olla, waid peetakse linnawalitsuse poolt otsekoheste maksude sead. § 93. põhjal ainult linnas olevate liikumata waranduse õige hindamise ja maksu määramise otstarbeks (7. sept. nr. 10.281).

Riigivolikogu teated.

Riigivolikogu kohtu-uwenduse komisjonis algas ametiasjade süütegude arutamise korra muutmise eel nõu läbiwaatamine. Komisjon, eelnõu põhjusjoontega rahule jäädes,

otfustas 1804 aasta Kohtu-seaduste põhjusedele truuks jääda ja määras, et kõik süüteo, mis ametiasjadest väljakaswanud, kohtuliku arutamise alla käiwad, millest ka wanutatud kaasistujad osa wõtawad.

V. ja VI. klasji ametnikud, niisama ka linna, semstwo ja seisusliste ametite walitawad ametnikud, käiwad ameti-süüteo asjades kohtupalati alla, mille istumisest ka wanutatud kaasistujad osa wõtawad. Kõrgemad ametnikud kuni ministriteni, käiwad Senati alla, kuna jällegi nende süüteo asjade arutamine wanutatud meeste juuresolekul sünnib.

Kaelakohtuline uurimine ametnikkude vastu ei alustata mitte ükski kaebealuste otsekohese ülemuse poolt, waid ka prokurori poolt.

Riigivolikogu kohtu-komisjonis arutati naisterahwastele wanutatud advokatide seiju peale diguse andmise seaduse-eelnõu, mis riigivolikogu wastasrinna-erakondade ja oktoobriste poolt riigivolikogule jisse oli antud.

Adronow ja Brakmann rääkiswad eelnõu vastu, kus juures mõlemad seletaswad, et naisterahwa otsekohene ülesanne on perenaine olla ja lapsi kaswatada, aga mitte advokadi ülesandeid täita. Ühtlasi looksiswad naisadvokadid soowimata wõistluse advokatid tööpõllule, mille tõttu advokatide töö palk alanema peaks. Peale selle wõiksiswad naisadvokadid oma naiselikkusega ka kohtunikkude peale mõjuda. Seal juures tähendati ka, et Prantsusemaal, kus naisterahwaid advokatide elukutsesje vastu on wõetud, see soowimata järeldusi enesega kaasa tõi.

Healtenamusega, 10 healega 5 heale vastu, tunnistas komisjon eelnõu kõlbmataks.

Kohutukoda.

Professist, mis 10 aas at kestund, kirjutab „Tallinna Teataja“. 1884 aastal müüs Welise walla liige Jaan Haakmann oma „Krestohwri“ talukoha küljest tüki maad — 8 tiinu 1 wakamaa suuruses — oma demehale Mihkel Pommerile, mille eest Pommer kui oma pärisomanduse eest Haakmannile tingitud summa, 816 rbl. 16 kop. wälja maksis. Tähendatud maatükk mõndeti „Krestohwri“ kohast wälja ja anti temale ka teine nimi „Kamariku“, mille peale Pommer ise majad ehitas.“

Nii oleks muidu joones olnud, aga wiga tehti sellega, et maatükk „Kamariku“ „Krestohwrist“ sellekohastes ametikohtades lahutamata jäeti, wiist selles mõttes, et sugulaste wahel ilma selletagi läbi jaadakse.

H. ja P. elasiwad 16 aastat päris rahulikult. Aastal 1900 suri Haakmann ära ja et „Kamariku“ „Krestohwrist“ ametlikult lahutamata oli, tõstiswad pärijad — ta lesk ja lapsed — Pommeri wastu kaebtuse ja nõudiswad wiimase käest maatükki tagasi, seletates, et nad müümisest midagi ei tea; teawad ainult, et Pommeri käes on maatükk „Kamariku“ rendi peal olnud ja et nüüd mitme-aastane rent saamata olewat. See asi oli 1902 a. Märjamaa rahukohutus arutada, kus Haakmannid Pommeri käest wõlgu olewat rendisummat 150 rbl. nõudiswad.

Kohus leidis Haakmannide nõudmise põhjendamata olewat ja mõistis selle tühjaks. Selle otsusega ei jäänud H. rahule ja andiswad asja edasi rahukogusse. Rahukogu leidis asjas wormiwea olewat ja liikkas selle uuesti läbiwaatamiseks Märjamaale tagasi, kus asi hoopis ära lõpetati. Wahepeal kaotati rahukohutu jaoskond Märjamaalt ära, nii andiswad Haakmannid asja Kapla rahukohutusse. Nüüd nõudiswad nad, et Pommer saaks kohast wälja tõstetud ja maatükk „Kamariku“ ära wõetud. Nende usaldusemees seletas, et nende ja Pommeri wahel ühtegi kaupa ei olewat, mille järel Pommeril õigus oleks tähend. maatükki pruukida. Ka kõik P. poolt ettetoodud dokumendid, mis H. ja P. wahelift lepingut kinnitafiswad, loeti waleks. Oma wastuwaidluses palus P. seda asja rahukohutus ära lõ-

petad. Rahukohtunik leidis, et waidluse all olemä jumma suurem on kui rahukohus seda arutada wõib, ja kustutas asja maha

Haakmannid ei jäänud ikkagi rahule ja andsiwad asja Tallinna ringkonnakohtusse, kus nad Pommeri wastu 1000 rbl. suuruse nõudmise tõstsiwad. Ringkonnakohus leidis Pommeri pool õiguse olemat, tunnistas waidluse all olewa maatüki tema omaks ja otsustas Haakmannide käest 140 rbl. kohtukulusi. Haakmannid andsiwad asja Peterburi kohtupalatisse.

Palat muutis ringkonnakohtu otsust nõnda, et mõlemi kohtus-käija poolte nõudmised tagajärjeta jäeti. Palati otsusega ei olnud Pommeri wolinik adwokat Hirsch rahul ja andis asja Senatisse, kus see 1909 aastal arutusel oli. Senat lükkas palati otsuse ümber ja andis asja uuesti palati teise jaoskonda arutada, kus ta nüüd tänawu 13. mail teist korda ees oli. Palat kinnitas ringkonnakohtu otsuse ära, mille järel Pommer ikkagi maatüki „Kamariku“ omanikuks jäi.

Adwokati tegewusel on nüüd ka „Kamariku“ koht „Krestowri“ talust lahutatud ja iseseiswaks saanud; kuna kõik see 10. aastane protsess kõiki kulusi kokku wõttes kaugelt üle 1000 rubla maksuma läks.

Siin on selge, et ka jugulasega kindel ametlik asjaajamine olgu, ja et ostetud maatükid alati seadusliku korra järel kreposteerida tulewad.

Kästraha tagasiandmine. Oma nõudmise palwekirjas, mis Jakob Tochart 7. jaosk. rahukohturikule sisse andis, seletas ta, et ta Alawere wallast Mart Reischer'i käest 8 tiinu maad ühes seal peal olemate hoonetega ostnud ja 200 rbl. kästrahaks sisse maksnud. Ostetud maad pole tema kätte saanud, sest maad olnud vähem kui 8 tiinu ja koht pole Reischeri nime peale kinnitatud olnudki. Sellepärast nõudis Tochart Reischeri käest oma kästraha kahewõrdsest, s. o. 400 rbl., tagasi.

Rahukohtuniku juurde kostja Reischer ei ilmunud. Adwokat Riesenkauf tunnistas, et Reischer tema, kui Lueki usaldusmehe käest maatüki ostnud, mõnesugustel põhjustel seisnud aga kontrakt mitu

aastat kiinitamata. Wiimaks palunud Reisner teda, et koht kohe uue omaniku nimele, kellele ta kohta edasi müünud, kiinitatataks. Kinnitamiseks ei olla praegu mingid takistusi ees. Teine tunnistaja, Kustas Ragul, ütles, et Tochart Reisneri käest 3000 rbl. eest „Kaasiku“ kohta ostnud. Kas ostja käsiraha annud, seda tema ei tea. Koht olnud wähem, kui efiteks öeldud ja pole Reisneri nime peale kiinitatud olnud.

Rahukohtunik lükkas nõudmise tagasi, kuna kohtus selgeks ei tehtud, kas Tochart üleüldse käsiraha Reisnerile on annudki.

Tochart kaebas siis rahukogusse edasi ja pani seal Reisneri kirja ette, milles wiimane teatab, et temale kohta eest veel 500 rbl. rohkest pakutawat kui Tocharti käest saab. Tema ei suutwat „sellele kiufatusele wastu panna“ („kiufatusest“ kõneleb Reisner kirjas mitu korda), sest ka sarnasel korral, kui tema käsiraha tagasi peab maksma, jääwat temale 300 rbl. wõitu. Küsib Tocharti käest järele, kummaga see enam nõus on : kas ostuhinnale juurde maksma, wõi kahewõrdset käsiraha wastu wõtma. Reisner ütles ije ka rahukogus, et tema siis küll nõus olnud 200 rbl. käsiraha juurde maksma, kui aga Tochart kaubast taganeks.

Sellepeale otsustas rahukogu Reisneri käest Tocharti kasuks 400 rbl. 6% ja 25 rbl. kohtukuludega wälja.

Reisner andis Senatisse tühjastegemise kaebtuse. Senat leidis, et rahukogus see küllalt põhjendatud pole, et kaup Tocharti ja Reisneri wahel just wiimase süü läbi katki jäi, kuna R. kirjast seda veel wälja lugeda ei wõi, Rahukogu otsus lükati ümber ja akt saadeti tagasi, et rahukogu asja uuesti, teiste kohtunikkude osowõtmisel, läbi waataks.

„T. Teat.“

Naise nõudmine mehe wastu. Täna wu 18. webruaril andis Marie Mätas Rapla rahukohtuse oma mehe wastu nõudmise jisse ja palus enese ning lapse toitmiseks 6 rubla kuus oma mehelt Hans Mätaselt, kes ta enese juurest ära ajanud ja kellega ta ühes ei wõiwat elada, wälja mõista. Tunnistajatena oliwad wallakohtu esimees Isaken ja kirikumöörmünder Masing ees, kes abielupoolesti lepitamas käinud, kuid ka sellel korral ajanud mees naise ära ning üteli-

nud, et laps ei olla mitte tema oma, waid wäljaspool abielu saadud sohilaps. Kohus leidis naise nõudmise põhjendatud olema ning mõistis mehe naisele (lapse toitmiseks) 5 aasta jooksul 4 rbl. iga kuu maksma.

Selle otsusega polnud Hans Mätas rahul ja kaebas edasi. Oma palwekirjas tähendas ta, et mitte tema ei olla naist ära ajanud, waid naine läinud ise sellepärast tema juurest ära, et tema haige olnud ning oma perekonda korralikult toita pole suutnud; ka kutsunud ta naist tagasi, kui ta wähe termemaks saanud, kuid naine pole tulnud. Rahukohtukogu ees ei suutnud ta oma üteluşi kinnitada; tunnistajad jäiwad selle juurde, mis nad rahukohtuniku juures ütlesiwad, ning tähendasiwad weel, et mees ainult kohtu ees oma naist tagasi kutsuda. Naine elada karskelt. Kõiki seda tähele pannes kinnitas rahukogu rahukohtuniku otsuse.

„Pwl.“

